

УДК (81'38:[811.11:659.1]) : (81'25:004.832.2) (045)

Остапенко С. А.

ВИПРАВДАНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У ПРОЦЕСІ ПЕРЕКЛАДУ П'ЄСИ Б. ШОУ «ПІГМАЛІОН» УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

У статті визначено жанрові особливості драматичних творів та специфіку їх перекладу. На основі компаративного аналізу автором досліджено проблему застосування лексико-семантичних трансформацій під час перекладу п'єси Б. Шоу «Пігмаліон» українською мовою та з'ясовано їх комплексність та виправданість.

Ключові слова: драматичний твір, контекст, переклад, семантичний засіб, трансформація.

Остапенко С. А. Оправданность применения лексико-семантических трансформаций в процессе перевода пьесы Б. Шоу «Пигмалион» на украинский язык. В статье определяются жанровые особенности драматических произведений и специфика их перевода. На основе компаративного анализа автором исследована проблема использования лексико-семантических трансформаций при переводе пьесы Б. Шоу «Пигмалион» на украинский язык и выяснена их комплексность и оправданность.

Ключевые слова: драматическое произведение, контекст, перевод, семантическое средство, трансформация.

Ostapenko S. A. Justification for lexico-semantic transformations application in the process of the dramatic text translation (inferencing from the examples of the drama "Pygmalion" by George Bernard Shaw). The article deals with genre peculiarities of dramatic works and their translation characteristic aspects. On the basis of comparative analysis the author investigates the problem of lexico-semantic transformations application in translation process of the drama "Pygmalion" by George Bernard Shaw and identifies their integrity and propriety. The research has been done on the basis of the drama "Pygmalion" by George Bernard Shaw translation into Ukrainian made by O. Mokrovolskyi. Transformation is a basis of the majority of the translation receptions involving changing formal (lexical or grammatical transformations) or semantic (semantic transformations) components of a source text while preserving the information intended for transference. In translation process of the drama "Pygmalion" O. Mokrovolskyi applied all types of lexico-semantic transformation: synonymous substitution, calque, descriptive translation, contextual substitution, transcoding, antonymous translation, compression, decompression, permutation, transposition, concretization of meaning, and generalization of meaning. Synonymous and contextual substitution were more often applied, the rare is calque. Summing up the carried-out analysis it's possible to draw a conclusion that in most cases transformations are justified. Lexico-semantic transformations play an important role in the process of translation, providing the text with dynamics, enhancing expressivity, serving to enhance the image-expressive functions of a language (especially in the translation of dramatic texts where elements of all literary styles are used). It is important in the process of translation to convey not only the content but also stylistics and mood with which the work was created. For this purpose stylistic transformations are applied in complex with the lexico-semantic ones.

Key words: context, dramatic texts, semantic device, translation, transformation.

Питання теорії та практики перекладу драматичних творів сьогодні висвітлюється досить активно в зарубіжному перекладознавстві: С. Аалтонен, С. Баснетт, Е. Ніколареа, П. Паві тощо. В Україні ж школа перекла-

ду драми перебуває поки що у стадії становлення. Найвагоміший внесок у розвиток вітчизняної практики перекладу для театру зробили такі лінгвісти, як Н. Бідненко, В. Грицютенко, М. Донський, В. Коптілов, Г. Кочур, І. Левий, В. Мізецька та М. Новікова.

Насьогодні в українському перекладознавстві не існує базової теорії перекладу драматичних творів, яка б надавала цілісне обґрунтування специфіки такого виду перекладу. Сучасні лінгвісти розглядають переклад драматичних творів з різних аспектів, але одностайно констатують, що слід брати до уваги увесь діапазон компонентів, які забезпечують цілісність драми як окремого виду художньої літератури. В той самий час науковці визнають, що питання допустимих відхилень від тексту оригіналу, індивідуальної свободи перекладача, орієнтації перекладу на «читання» чи «постановку» створюють коло проблем, які потребують нагального висвітлення.

Отже, актуальність теми зумовлена потребою розроблення та удосконалення методів та стратегій перекладу драматичних творів, а також спробою з'ясувати, за допомогою яких перекладацьких трансформацій перекладач відтворює текст оригіналу задля досягнення якомога точнішого перекладу.

Мета статті – визначити специфіку перекладу драматичних творів, практичним шляхом виявити та з'ясувати виправданість застосованих лексико-семантичних трансформацій під час перекладу п'єси Б. Шоу «Пігмаліон» українською мовою, зробленого О. Мокровольським.

Не дивлячись на розвиненість теорії перекладу на сучасному етапі, слід зазначити, що поняття «драматичний переклад» поки що не стало загальноновизнаним для сучасного перекладознавства. Навіть авторитетні перекладознавці (О. Гайнічеру, Г. Гачечіладзе, Р. Зорівчак, В. Левік, А. Попович, В. Топер, К. Чуковський та інші) не виокремлюють у своїх працях драматичний переклад як окремий вид художнього перекладу. У той же час у публіцистиці неодноразово підкреслювалось, що дослідження перекладацької інтерпретації драми у сучасній теорії перекладу традиційно здійснюється з урахуванням передусім формальної організації тексту і за умов майже абсолютного ігнорування певних родових відмінностей [3]. Відтак, ціла низка особливостей драматичних творів в результаті поверхового їх розгляду перекладачами й узагальненої оцінки критикою перекладу лишається неврахованою.

У сучасному перекладознавстві проблеми перекладу драми традиційно розглядаються в двох напрямках: прозова драма аналізується як епічний твір, а віршована п'єса кваліфікується як «порубіжне явище» [5], і аналіз перекладу такого твору містить риси синтезу, де враховуються передусім версифікаційні особливості перекладу й оригіналу, а не власне жанрові особливості драматичного твору.

М. Лукінова [3] виділяє три характерних ознаки творів цього роду:

1. Орієнтованість драми на сценічну інтерпретацію.
2. Втілення в драмі динамічних сторін буття, а відтак, здатність драматургії моделювати породжуючу її культуру.
3. Поліфункціональність мови драми: можливості драматичної мови активізувати різні засоби літературної виразності, сценічність цієї мови,

стилізованість драматичного мовлення тощо.

Той факт, що драматичний текст орієнтовано на сценічне втілення, висуває особливі вимоги до перекладу мови драми, на що зосереджується пильна увага в сучасному перекладознавстві. Зокрема, М. Лукінова акцентує декілька моментів, на які слід зважувати, відтворюючи мовлення персонажів: в аспекті вимовляння – відсутність немилословності, нагромадження приголосних при збігах слів, надмірного вживання односкладових слів, що забезпечує миттєвість глядацької реакції і розуміння тексту глядачем; в аспекті стилю – стилізованість мови, тобто індивідуалізація мовлення персонажів; в аспекті комунікативності – численність адресатів (репліки можуть сприйматись, але нетотожно витлумачуватись персонажами, з одного боку, і глядацькою залюю, з іншого боку) [3, 8]. Розглядаючи драматичний твір як художньо-естетичну цілісність, необхідно звернути увагу на окремі аспекти:

1) в аспекті вимовляння: легковимовність;

2) в аспекті сприйняття – синхронність сприйняття і розуміння тексту глядачами (читачами), миттєвість глядацької реакції; розгортання перекладачем семантичних контекстів;

3) в аспекті стилю – стилізованість мови драми, індивідуалізація мовленнєвих партій, збереження метафоричного характеру реплік і їх нетотожності побутовому діалогу;

4) в аспекті емоційного впливу на адресата – експресивне забарвлення реплік, вплив персонажів на читачів або глядачів, спілкування між персонажами, множинність сприйняття.

Саме ці особливості драми утворюють ту систему координат, в якій ми будемо здійснювати свою дослідницьку розвідку.

Переклад – це діяльність, що полягає в передачі змісту тексту на одній мові засобами іншої мови, а також результат такої діяльності. Головне завдання перекладу – досягнення адекватності. Адекватний переклад за словами В. Коптілова – це переклад, який здійснюється на рівні, необхідному і достатньому для передачі незмінного плану змісту при дотриманні відповідного плану вираження, тобто норм мови перекладу [1]. Для створення повноцінного перекладу необхідно брати до уваги характерні особливості автора повідомлення і тих реципієнтів інформації, для яких призначалось це повідомлення, їх досвід, знання, особливості сприйняття людей, яким адресується переклад, і інші аспекти міжмовної комунікації, що впливають на результат перекладацького процесу. Саме для цього при відтворенні тексту іншою мовою застосовуються перекладацькі трансформації.

В процесі аналізу перекладу твору «Пігмаліон», зробленого О. Мокровольським, нами було з'ясовано, що найбільш вживаною лексико-семантичною трансформацією була **контекстуальна заміна**, суть якої полягає в перекладі слова або словосполучення мови оригіналу словом, яке не є його словниковим значенням і підібрано із врахуванням контексту та мовних норм мови перекладу [4].

Так, фразу *attractive person* (7) автор перекладу переклав як *романтична постать* (6). Слово *attractive* має наступні словникові значення: 1) при-

вабливий; 2) принадливий; 3) знадливий [8]. Але взявши до уваги контекст і ситуативну прикріпленість, перекладач підібрав слово *романтична*, що не є його словниковим значенням.

У наступній фразі *took money off the gentleman* (7) – *вимагала грошей у джентльмена* (6) фразове дієслово *take off*, що за словником має значення: 1) знімати; 2) зменшити; 3) збавити; 4) знищувати; 5) передражнювати; злітати [8], було перекладено *вимагала*, щоб надати більшої експресивності, якої вимагає контекст.

У наступному прикладі *Don't dare speak to me* (7) – *Не смійте чіпати мене* (6) слово, яке підібрав перекладач *чіпати*, не є словниковим значенням *speak* (говорити, розмовляти), але виправдано надає точності та емоційності ситуації.

Слово *trying* має значення 1) спроба; 2) випробування; 3) стомлювати; 4) судити; 5) дратувати [8], але було перекладено як *мацає* задля відповідності нормам мови перекладу.

Аналогічними є наступні приклади з тексту оригіналу і перекладу:

Except – і тільки; wholly preoccupied – зосереджено; in the space – стоячи; all this time – так довго; crowd in – тиснеться наперед; character – дозвіл торгувати; demonstrators – заступників; brooding melancholy – невеселі роздуми; to interfere with – ображає; retires – відходить; advancing – виходячи наперед; wounded feelings – ображеними почуттями.

В усіх вище наведених прикладах можна спостерігати застосування трансформації контекстуальної заміни задля більш адекватної та точної передачі не лише семантичного значення слова чи фрази, а й відтворення стилістичного окрасу та ситуативної прикріпленості до контексту.

Поряд з контекстуальною заміною перекладач доволі часто застосовував трансформацію **СИНОНІМІЧНОЇ ЗАМІНИ**, суть якої у виборі одного із значень полісемантичного слова відповідно до контексту [4].

Наприклад, у фразі *What else would you call it?* (7) – *Як іще це назвати?* (6) слово *call* є полісемантичним і має наступні словникові значення: 1) окликати; 2) називати; 3) будити; 4) навіщати; 5) вважати; 6) дзвонити [8]. Як бачимо, автор перекладу використав одне із значень, яке найбільш підходить за контекстом.

Розглянемо наступний приклад: *with quick interest* (7) – *із жвавим інтересом* (6). *Quick*: 1) швидкий; 2) живий; 3) кмітливий; 4) гострий; 5) сипучий; 6) уривистий [8]. Виходячи із ситуації, описаної автором оригіналу, автор перекладу обрав варіант *жвавим*, що якнайбільше підходить за контекстом.

При перекладі фразових дієслів, де постпозитив вносить зміни до значення всього словосполучення, завжди застосовується трансформація синонімічної заміни.

Наприклад, *take away – заберуть; drive me on – виженуть; to go into – лозмагатися* та інші.

Вибір варіантного відповідника значення полісемантичного слова можна спостерігати і в наступних словосполученнях з п'єси «Пігмаліон»: *to the rest – до всіх; writing – занотовуючи; strikes – вибиває; square – площу; selfish – самолюбива; compared – поруч; a bunch – пучечок; call – зверну-*

liscь; deceive – обдурити; change – дріб'язку; thinking – зміркувавши; taking down – записує.

Виходячи з аналізу тексту оригіналу та перекладу п'єси Б. Шоу «Пігмаліон» можна стверджувати, що перекладач доволі часто застосовував **антонімічний переклад** в усіх його різновидах.

Так, фразу *to be bad for love or money* (7) було перекладено *ні за гроші, ні за очі хороші* (6). Слово *bad* тексту оригіналу без явно вираженої семи заперечення було перекладено *ні хороші* із явно вираженою семою заперечення *ні*, що є характерною ознакою різновиду антонімічного перекладу – **негативації**.

Це можна спостерігати і в наступному прикладі, де семою заперечення виступає префікс *не-*: *It's too tiresome.* – *Це нестерпно!*

У фразі *far from reassured* – *ніяк не заспокоївшись* негативація передається негативним прислівником *ніяк*.

За допомогою негативної частки *не* було застосовано негативацію і в наступних прикладах: *hardly older* – *не більше*; *can hardly be natural* – *не від природи така*; *Who's trying to deceive you* – *Ніхто й не думає вас обдурювати*; *out of hearing* – *не чує*; *keep the change* – *не віддавати решти*; *Please allow me* – *Прошу тебе не борони мені*. Але в останньому прикладі поряд із трансформацією негативації було застосовано контекстуальну заміну, що надало перекладу комплексності.

В наступних прикладах можна спостерігати зворотній негативації процес – **позитивацію**, де слово із явно вираженою семою заперечення було перекладено словом або фразою без подібної семи. Так, у фразі *get soaked for nothing* (7) – *вимокну як хлющ* (6), негативний займенник *nothing* було перекладено словом *хлющ* (без семи заперечення), одночасно з чим перекладач застосував трансформацію конкретизації для більш точного відтворення значення виразу. Аналогічним є приклад *with next to nothing on?* – *в самих блаженьких сукнях?*

В наступному прикладі *there is no doubt* – *видно* в оригінальному тексті присутня негативна сема *no*, яку було анульовано у перекладі.

У фразі *I never said a word* – *щоб коли хоч словечко...* спостерігаємо заміну негативного прислівника *never* виразом *коли хоч*, в якому відсутня будь-яка негативна сема.

Ще один різновид антонімічного перекладу – **анулювання двох сем заперечення** – демонструють наступні приклади із п'єси «Пігмаліон»:

I ain't done nothing wrong (7) – *Що я поганого зробила*; *ain't no object* – *дрібничка* (6). Як бачимо, в кожному реченні оригіналу присутні одночасно дві семи заперечення, які відсутні в перекладі.

Для перекладу власних назв та інтернаціональної лексики О. Мокровольський застосував трансформацію **транскодування**, суть якої полягає у перекладі шляхом відтворення звукової / графічної форми слова мови оригіналу засобами мови перекладу [4].

Для відтворення наступних власних назв було вжито **транслітерацію** – трансформацію, за допомогою якої слово МО передається по літерах у МП:

Hammersmith – Гаммерсміт; *Freddy* – Фредді; *penny* – пенні; *pneumonia* – пневмонія; *Lisson Grove* – Ліссон-Грові.

В наступних прикладах було застосовано **транскрибування** – передачу звукової форми слова МО відповідними літерами МП: *Southampton Street* – Саутгемптон-стріт; *Charing Cross* – Чарінг-Крос; *Gentleman* – джентльмен; *a detective* – детектив; *music hall* – мюзик-холл; *Hoxton* – Гокстон.

Для перекладу більшості інтернаціональної лексики перекладач вдався до **адаптованого транскодування** – адаптації форми слова до фонетичних або граматичних норм МП [4]: *Ludgate* – Ладгейтського; *Trafalgar* – Трафальгарську; *column* – колони; *sorting* – сортує; *protesting* – протестуючи; *Captain* – копитане; *Shakespeare and Milton and the Bible* – Шекспіра, Мільтона та Біблії; *demonstrating* – демонструючи; *hobby* – хобі; *phonetics* – фонетика; *hysterical* – істерично; *under the portico* – під портиком; *sarcastic* – саркастичний.

Для передачі значення лексичної одиниці, еквівалент якої відсутній в мові перекладу (безеквівалентна лексика), О. Мокровольським було здійснено описовий переклад: *a dripping umbrella* – мокра парасоля, з якої стікають краплі; *a blooming busybody* – хто всюди пхає свого носа; *orchestrates* – ніби оркестровий супровід; *Don't be troublesome* – Не мороч мені голову; *silliness* – дурне базікання; *Strandwards* – в напрямку до Странду; *chilled to the bone* – холод аж до кісток діймає; *three hapence* – три монетки по півпенса; *springing* – ур зриваючись на рівні ноги.

В силу розбіжностей англійської та української мов не лише на лексичному, а й більшою частиною на граматичному рівні, та з урахуванням узусу обох мов, для адекватного перекладу значної кількості словосполучень перекладач застосував трансформацію **пермутації** – заміну місць лексем у словосполученні або елементів у фраземі [4]: *St Paul's Church* – церкви св. Павла; *peering out gloomily* – похмуро видивляються; *Freddy be doing all this time* – Фредді так довго робить; *He's been gone twenty minutes* – цілих двадцять хвилин як пішов; *at the theatre door* – біля дверей театру; *the Southampton Street side* – з боку Саутгемптон-стріт; *Charing Cross Station* – до вокзалу на Чарінг-Крос; *on the lady's right* – праворуч від дами; *parts reluctantly* – неохоче розлучається; *young gentleman's name* – ім'я того молодого джентльмена; *military type* – тип старого військового.

Ще однією трансформацією, необхідною для подолання розбіжностей морфологічного прошарку порівнювальних мов, є **транспозиція** – заміна однієї частини мови на іншу [4].

Так, в словосполученні *for shelter*(7) іменник було перекладено дієсловом *щоб сховатися* (6). Такий вид транспозиції має назву **вербалізації**. Наведемо ще приклади вербалізації: *inapt at definition* – неспроможний пояснити; *people's words!* – що люди говорять; *with an angry shrug* – сердито низує плечима; *a student* – вивчаю.

Але також у перекладі «Пігмаліона» можна вилучити приклади перекладу прислівників та прикметників дієсловом: *explosively* – вибухає; *mostly sympathetic* – здебільшого співчуває; *promptly* – не роздумуючи.

У словосполученні *right to live* (7) дієслово було перекладено іменником *права на життя* (6). Такий вид транспозиції має назву **номіналізації**. Аналогічні приклади: *You know Everything – Ви таки всезнайко; you're saying – з твоїх уст*.

Досить вживаним у перекладі є різновид транспозиції, коли іменник перекладається прикметником: *in evening dress – у вечірніх сукнях; The church clock – Церковний годинник; sailor hat – матроський брилик; police espionage – поліційної сваволі*.

Нами також було проаналізовано приклади перекладу іменника прикметником *molestation – докучливих* та прислівником *a piercing blast – пронизливо*, що є доволі рідковживаними трансформаціями в практиці перекладу.

Для необхідності експлікувати імпліцитну інформацію першоджерела, прояснивши її на лексичному рівні для малознайомого з нею читача, застосовується трансформація **декомпресії** – збільшення кількості мовних знаків у вислові друготвору [4]. Такий вид трансформації можна прослідкувати в наступних прикладах з п'єси «Пігмаліон»: *St Paul's Church – церкви св. Павла (не Ренового собору, а церкви Ініго Джонса, що в Ковент-Гардені, біля овочевого ринку); at the rain – на дощову завісу; on her left – з лівого боку від неї; You cant have tried. – Ти ж його, певне, й не шукав як слід; behind – у тебе за спиною; is taking notes – занотовує щось собі в записничку; steadily – твердою рукою; Go back there – Вертайтесь до свого притулку, де всі такі мудрі, як ви; with a hundred thousand – із стома тисячами річного прибутку*.

Процесом зворотним декомпресії є **компресія** – зменшення кількості мовних знаків у вислові друготвору або вилучення надмірної експліцитної інформації у формі зайвого слова у МО [4]. Так, із фрази *begin to drop off* було вилучено надмірне слово *begin* і словосполучення було перекладене одним словом *розходяться*. Аналогічними прикладами є наступні: *comes into collision – стикається; is shaped to her waist – приталений; give you change for a tanner – розмінюю; every blessed word – кожнісіньке слово; The flower girl, distraught and mobbed, breaks through them to the gentleman – Квіткарка, протискаючись до джентльмена; every time they open their mouths – кожнісіньким словом; Come and see me tomorrow – Приходьте до мене завтра*.

Досить часто для кращого розуміння ситуації та ситуативної прикріпленості тексту у випадку перекладу слів з дуже широкою, іноді розмитою семантикою, перекладач застосовує трансформацію **конкретизації значення** – переклад родової назви видовою, або заміна слова з ширшою семантикою в МО на слово з вужчою семантикою у МП [4].

Наявність застосування даної трансформації можна прослідкувати при аналізі перекладу п'єси «Пігмаліон» О. Мокровольським. Так, у прикладі *The rain was so sudden* (7) – *Дощ линує так несподівано* (6) слово з розмитою семантикою *was* було конкретизовано і перекладено відповідно до контексту як *линув*. Аналогічним є приклад *that were here – що тут стояли*.

Розглянемо наступний приклад: *Do nothing of the sort* (7) – *І не поду-*

майте платити їй (6). Тут слово з широкою семантикою *Do* було замінено на слово з вузкою семантикою *платити*, що надало ситуації точності та конкретності.

У прикладах *Men – Скоробагацьки; hat – брилик; ladies – дочкою та матір'ю; my people – мій рід; in evening dress – у вечірньому костюмі* родову назву перекладено видовою і тим самим конкретизовано значення згідно до контексту.

Наведемо ще приклади застосування трансформації конкретизації значення: *the first quarter – чверть на дванадцяті; have got – піймати; would have got one – вхопив би таксі; shall get – схоплю; speech – вимову; speech – слова; lodging – за квартиру.*

Дуже рідко перекладачем застосовувались трансформації калькування та генералізації значення. Але можна навести кілька прикладів.

Калькування – передача денотативного значення лексичної одиниці без збереження звукової або орфографічної норми, але з відтворенням структурної її моделі [4]: *half-a-crown – півкрони; I've a right – Я маю право; What do you take me for? – За кого ти мене маєш?; copper's nark – поліцейський навушник; unmistakably – безперечно; unmanly – нелюд.*

Генералізація – заміна слова з вузкою семантикою на слово з ширшою семантикою або переклад видової назви родовою [4]: *CONVENT GARDEN at 11.15 p.m. – Лондон, 11.15 вечора; Her features – Вродою; pennies – дрібні гроші; A woman – Створіння.*

Проаналізувавши переклад драми «Пігмаліон» на предмет застосування О. Мокровольським лексико-семантичних трансформацій, необхідно зазначити, що здебільшого для досягнення адекватності перекладу та відтворення прагматики твору трансформації носили комплексний характер.

Torrents of heavy summer rain. (7) – Щедрий літній дощ ллє як із відра (6).

При перекладі наведеної вище фрази було застосовано лексико-семантичні трансформації транспозиції (іменник *summer* перекладено прикметником *літній*) та декомпресії (додане слово *щедрий*), а також граматична трансформація заміни порядку слів та стилістична трансформація експресивації (переклад нейтрального словосполучення *heavy rain* більш експресивним *ллє як із відра*), що не були предметом нашого дослідження, але надали перекладу комплексності та адекватності.

При відтворенні наступної фрази *whistles blowing frantically* (7) українською мовою – *несамовито верещать свистки* (6) автор перекладу використав трансформацію контекстуальної заміни (*верещать* не є словниковим значенням дієслова *blow*), а також заміну порядку слів та експресивацію, чого вимагав контекст і ситуація.

Для перекладу фрази *dust and soot of London* (7) – *лондонської пилуки та кіптяви* (6) було застосовано суто лексико-семантичні трансформації пермутації (заміни порядку слів у словосполученні), транспозицію (іменник *London* перекладено прикметником *лондонської*), а також адаптоване транскодування (*London – лондонської*), які носять у сукупності комплексний характер.

В наступному прикладі: *her sense of injury* (7) – *покривджену гордість* (6) спостерігаємо наявність компресії (вилучено слово *her*, оскільки воно несе надлишкову інформацію), транспозицію (іменник *injury* перекладено прикметником *покривджену*), контекстуальну заміну (*гордість* не є словниковим значенням слова *sense*), а також пермутацію.

struggles with her emotion (7) – *силкується погамувати своє хвилювання* (6). В цьому прикладі спостерігаємо вживання конкретизації значення (родову назву *emotion* перекладено видовою *хвилювання*), контекстуальної заміни (*struggles* – *силкується погамувати* + декомпресія (додавання слів)).

О. Мокровольський переклав вираз *stop that noise* як *не зчиняйте ревища*, використавши трансформацію негативації (*stop* – *не зчиняйте*), конкретизації (слово з ширшою семантикою *noise* перекладено словом з вузкою семантикою *ревища* + стилістична трансформація експресивації).

Наступний приклад: *to take away my character* (7) – *зазіхати на мою репутацію* (6). Перекладач застосував контекстуальну заміну (*to take away* – *зазіхати* + експресивація) та конкретизацію значення (*character* – *репутацію*).

Як видно із наведених прикладів, комплексний характер застосування перекладацьких трансформацій надає перекладу точності й адекватності.

Підсумовуючи проведений аналіз, робимо висновок, що в більшості випадків трансформації є виправданими. Перекладачем були використані всі види лексико-семантичних трансформацій. Найчастіше була застосована трансформація контекстуальної заміни та вибору варіантного відповідника, рідше – калькування та генералізації значення.

Результати порівняльного аналізу тексту оригіналу та тексту перекладу дозволяють стверджувати, що для досягнення змістової близькості перекладу до тексту оригіналу, необхідно знаходити відповідності лексемам англійської мови за допомогою застосування комплексних перекладацьких трансформацій.

Слід зазначити, що лексико-семантичні прийоми різних мов мають одну основу, однак їх функціонування в мові відрізняється. Одні і ті самі прийоми виконують різні функції, мають різний ступінь вживаності і різну питому вагу в системі кожної окремої мови, чим і пояснюється потреба в трансформаціях. Під час прийняття перекладацьких рішень О. Мокровольський зберіг комунікативну функцію тексту перекладу, відповідність його узусу української мови.

Практично було доведено, що процес перекладу є не простою заміною одиниць однієї мови одиницями іншої мови, а являє собою складний процес, що містить ряд труднощів, які необхідно долати перекладачеві. У більшості випадків ми погоджуємось з використанням лексико-семантичних трансформацій, які перекладач застосував у своєму перекладі.

Список літератури

1. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу: Навчальний посібник / В. В. Коптілов. – К. : Юніверс, 2002. – 280 с.

2. Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту. Навчальний посібник для студентів старших курсів факультетів англійської мови / В. А. Кухаренко. – Вінниця : Нова книга, 2004. – 272 с.
3. Лукинова М. Ю. Жанровая специфика перевода классической драматургии: (на материале рус. пер. драм В. Шекспира «Буря» и «Ричард III»): автореф. дис. ... канд. филол. наук / Одес. гос. ун-т им. И. И. Мечникова. – Одесса, 1989. – 14 с.
4. Науменко Л. П., Гордєєва А. Й. Практичний курс перекладу з англійської мови на українську: навч. посібник / Л. П. Науменко, А. Й. Гордєєва. – Вінниця : Нова книга, 2011. – 136 с.
5. Новикова М. Стиль автора и стиль перевода : [учеб. пособие] / М. Новикова. – К. : УМК ВО при Минвузе УССР, 1988. - 84 с.
6. Джордж Бернард Шоу. Пігмаліон / [переклад О. Мокровольського]; [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://texts/show_pygmalion_ua.htm
7. George Bernard Shaw. Pygmalion [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.epubbooks.com/267-pygmalion>
8. Англо-український словник: Близько 65000 слів / [уклад. М. П. Подвезько, М. І. Балла; за редакцією Ю. О. Жлуктенка]. – Київ : Рад. школа, 1974. – 663 с.

References

1. Koptilov, V. V. (2002). Teoriia i praktyka perekladu: Navchalnyi posibnyk. Kyiv, Yunivers Publ.
2. Kukharenko, V. A. (2004). Interpretatsiia tekstu. Navchalnyi posibnyk dlia studentiv starshykh kursiv fakultetiv anhliiskoi movy. Vinnytsia, Nova knyha Publ.
3. Lukinova, M. Yu. (1989). Zhanrovaya spetsifika perevoda klassicheskoy dramaturgii: (na materiale rus. per. dram V. Shekspira «Burya» i «Richard III»): avtoref. dis. ... kand. filol. Nauk. Odes. gos. un-t im. I. I. Mechnikova.
4. Naumenko, L. P., Hordieieva, A. Y. (2011). Praktychnyi kurs perekladu z anhliiskoi movy na ukrainsku: navch. Posibnyk. Vinnytsia, Nova knyha Publ.
5. Novikova, M. (1988). Stil avtora i stil perevoda : [ucheb. posobie]. Kyiv.
6. George Bernard Shaw. Pihmalion / [pereklad O. Mokrovolskoho]; [Electronic resource]. – Access mode: http://texts/show_pygmalion_ua.htm
7. George Bernard Shaw. Pygmalion [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.epubbooks.com/267-pygmalion>
8. Anhlo-ukrainskyi slovnyk: Blyzko 65000 sliv. (1974). [uklad. M. P. Podvezko, M. I. Balla; za redaktsiieiu Yu. O. Zhluktenka]. Kyiv, Rad. Shkola Publ.

Стаття надійшла до редакції 15.02.2016 р.